

**ВАЕННАЯ ДАВУЗАЎСКАЯ ПАДРЫХТОЎКА
У РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ (1991–2024 ГГ.)**

Савік С. А., кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Капковіч М. І.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт,

г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Анатацыя: У артыкуле паказаны асноўныя этапы стварэння, станаўлення і развіцця сістэмы ваеннай Давузаўскай падрыхтоўкі ў Рэспубліцы Беларусь у канцы ХХ – пачатку ХХІ стагоддзя, раскрытыя асаблівасці фарміравання яе асноўных элементаў.

Ключавыя словы: Рэспубліка Беларусь, узброеныя сілы, Ваенная акадэмія, ваенная давузаўская падрыхтоўка, ваенна-патрыятычныя і кадэцкія класы, кадэцкія вучылішчы.

Abstract: The article shows the main stages of the creation, formation and development of the system of pre-university military training in the Republic of Belarus at the end of the 20th – beginning of the 21st century, and reveals the features of the formation of its main elements.

Keywords: Republic of Belarus, united forces, Military Academy, military department of Davos, military-patriarchal and cadet classes, cadet schools.

Створаная ў Рэспубліцы Беларусь сістэма ваеннай Давузаўскай падрыхтоўкі, з'яўляецца важным элементам нацыянальнай сістэмы ваеннай адукацыі па падрыхтоўцы афіцэрскіх кадраў для Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь (далей – Узброеныя сілы), яе пачатковым звяном.

У сістэме вайсковай Давузаўскай падрыхтоўкі ў Беларусі можна вылучыць, на наш погляд, тры асноўныя звяны:

1. Мінскае сувораўскае ваеннае вучылішча.
2. Ваенна-патрыятычныя і кадэцкія класы ў сярэдніх школах (з 2008 г. класы з факультатыўнымі заняткамі ваенна-патрыятычнай накіраванасці).
3. Кадэцкія вучылішчы.

Мінскае сувораўскае ваеннае вучылішча створана ў 1953 г. Першым начальнікам вучылішча стаў Герой Савецкага Саюза генерал-маёр (у наступным генерал-лейтэнант) Д. К. Малькоў. Днём вучылішча лічыцца 6 лістапада 1953 г., калі яму быў уручаны баявы сцяг [1, л. 1–2].

У тым жа годзе адбыўся першы набор сувораўцаў – усяго каля 300 хлопцаў. Гэта былі дзеці франтавікоў і партызан, а таксама дзеці-сіроты, бацькі якіх загінулі на вайне.

З выданнем 12 ліпеня 1995 г. Указа Прэзідэнта № 262 «Аб далейшым развіцці Мінскага сувораўскага вучылішча», МСВУ атрымала сваё далейшае заслужанае развіццё [2, с. 64–66]. Цяпер МСВУ па-ранейшаму з'яўляецца кузней ваенных кадраў, патрыётаў, людзей з абвостраным паняццем гонару і пачуцця справядлівасці, цэнтрам ваенна-патрыятычнага выхавання для ўсёй Беларусі. У 2023 г. Мінскае сувораўскае ваеннае вучылішча адзначыла 70 гадоў з дня заснавання.

Ваенна-патрыятычныя класы.

Стварэнне ВПК у Рэспубліцы Беларусь у сярэдзіне 90-х гг. XX ст. мела шэраг мэтаў:

- спрыяць пераадоленню падзення прэстыжу службы ў войску і патрыятызму ў краіне;
- рэалізаваць патрэбнасць у павышэнні якасці спецыяльных ведаў выпускнікоў сярэдніх школ (перш за ўсё, сярэдніх і малых гарадоў рэспублікі), неабходных для паспяховага паступлення ў Ваенную акадэмію і іншыя ваенныя навучальныя ўстановы;
- павелічэнне адсотка іншагародніх курсантаў Ваеннай акадэміі за кошт хлопцаў, якія прыбылі з перыферыйных гарадоў Рэспублікі, гатовых

служыць афіцэрамі поўны тэрмін і ў любым пункце краіны, у мэтах скарачэння датэрміновага звальнення маладых афіцэраў з Узброеных Сіл;

– забеспячэнне высокага конкурсу ў ваенныя навучальныя ўстановы для стараннага адбору абітурыентаў.

Стварэнне ВПК у сярэдзіне 90-х гг. ХХ ст. – годны адказ перадавой часткі беларускага грамадства, перш за ўсё моладзі, на спробы пераацэнкі маральных каштоўнасцяў, звязаных з патрыятызмам, любоўю да Радзімы.

Кадэцкі рух. У перыяд 1996–2008 гг. у Беларусі ішоў актыўны працэс стварэння ваенна-патрыятычных класаў. Аднак не запавольваўся і працэс стварэння школ, якія ўводзілі ў сябе кадэцкі кампанент (змястоўны кампанент агульнай/прафесійнай адукацыі, які адлюстроўвае культурна-гістарычны і сацыякультурны вопыт кадэцтва).

Ваенна-патрыятычныя і кадэцкія класы па мэтам стварэння, асноўных функцый, па форме і зместу адукацыйнага працэсу фактычна нічым не адрозніваліся адзін ад аднаго.

З мэтай упарадкавання іх дзейнасці ў 2008 г., згодна з Дэкрэтам Прэзідэнта ад 17 ліпеня 2008 г. № 15 «Аб асобных пытаннях агульнай сярэдняй адукацыі», ваенна-патрыятычныя і кадэцкія класы былі ператвораныя ў класы, дзе ў гадзіны, свабодныя ад асноўных вучэбных заняткаў, павінны былі праводзіцца факультатыўныя заняткі ваенна-патрыятычнай накіраванасці (далей – класы з ФВПН).

Да 2010 г. нягледзячы на агульныя поспехі, якія склаліся ў развіцці ваенна-патрыятычнага руху ў Беларусі, мелі месца праблемы:

– класы з ФВПН функцыянавалі ў значнай ступені за кошт працы энтузіястаў;

– адсутнічала нарматыўна-прававая база адзінага адукацыйнага стандарту і кантролю за працэсам навучання;

– у кожнай школе быў створаны свой падыход да дзейнасці класаў з ФВПН: у адных класах ён складаўся ў вывучэнні гісторыі, паглыбленым

засваенні матэматыкі і фізікі, для іншых – у цесным супрацоўніцтве з ваеннай Акадэміяй, МУС, МНС і інш., для трэціх – у актыўнай ідэалагічнай працы.

Патрэба ў ліквідацыі вышэйпералічаных праблем, а таксама ў больш сур'ёзнай працы ў сферы ваенна-патрыятычнага выхавання, абумовілі неабходнасць стварэння асобных устаноў адукацыі, максімальна набліжаных да кадэцкім карпусоў. У выніку 28 студзеня 2010 г. быў прыняты Указ Прэзідэнта № 54 «аб кадэцкіх вучылішчах» [3, с. 8–11].

Указ накіраваны на стварэнне ўстаноў адукацыі новага тыпу, накіраваных на фарміраванне ў падрастаючага пакалення пачуцця патрыятызму, дысцыплінаванасці, адказнасці, здольнасці стойка пераносіць цяжкасці, а таксама на забеспячэнне жыццёвага ўладкавання дзяцей-сірот і дзяцей ваеннаслужачых, якія загінулі (памерлых) пры выкананні сваіх абавязкаў.

З прыняццем гэтага ўказа ў Беларусі завяршылася стварэнне стройнай і мэтанакіраванай сістэмы Давузаўскай ваеннай падрыхтоўкі (якая ўключае ў сябе МСВУ, класы патрыятычнай накіраванасці ў сярэдніх школах (класы з ФВПН) і кадэцкія вучылішчы).

У 2010 г. было адкрыта 3 кадэцкіх вучылішча:

- дзяржаўная ўстанова адукацыі (далей ДУА) «Мінскае абласное кадэцкае вучылішча»;
- ДУА «Полацкае кадэцкае вучылішча»;
- ДУА «Мінскае гарадское кадэцкае вучылішча № 1», у жніўні 2016 г. пераўтворана ва УА «Спецыялізаваны ліцэй Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь».

У 2011 г. дзверы перад юнакамі і дзяўчатамі адкрылі яшчэ 5 кадэцкіх вучылішчаў:

- Галоўная «Мінскае гарадское кадэцкае вучылішча № 2»;
- ДУА «Брэсцкае абласное кадэцкае вучылішча»;

– ДУА «Гродзенскае абласное кадэцкае вучылішча» (утворана рашэннем Гродзенскага гарвыканкама № 520 ад 25.07.2011 г.);

– ДУА «Віцебскае кадэцкае вучылішча»;

– ДУА «Магілёўскае абласное кадэцкае вучылішча».

У маі 2013 г. было створана ДУА «Гомельскае гарадское кадэцкае вучылішча».

У ліпені 2023 г. у Беларусі адкрылася новае кадэцкае вучылішча: ДУА «Барысаўскае кадэцкае вучылішча Мінскай вобласці» (пастанова Мінскага аблвыканкама № 641 ад 13.07.2023 г.) «Барысаўскае кадэцкае вучылішча створана на базе Старабарысаўскай санаторнай школы-інтэрната.

На пачатак 2024 г. у дзевяці кадэцкіх вучылішчах (функцыянуюць ва ўсіх рэгіёнах рэспублікі) налічвалася больш за дзве тысячы выхаванцаў, з іх – каля 20 % дзяўчат.

Кадэцкае вучылішча – перш за ўсё агульнаадукацыйная ўстанова і не адносяцца да ваенных навучальных устаноў, распарадак дня тут не такі строгі, як у МСВУ, але ў адрозненне ад класаў з ФВПН ў кадэцкіх вучылішчах, як правіла, арганізавана кругласутачнае знаходжанне выхаванцаў, ды і па арганізацыі вучобы і побыту яны бліжэй да МСВУ.

Калі класы з ФВПН функцыянуюць пры сярэдніх школах, то МСВУ і кадэцкія вучылішча з'яўляюцца адносна самастойнымі навучальнымі ўстановамі.

Такім чынам, стварэнне, станаўленне і развіццё ваеннай Давузаўскай падрыхтоўкі стала асаблівай, цікавай старонкай у гісторыі суверэннай Беларусі.

Літаратура

1. Цэнтральны архив Министерства обороны Респ. Беларусь. – Фонд 2036. – Оп. 72078. – Д. 1. Выписка из исторического формуляра Минского

суворовского военного училища за период с августа 1953 г. по март 1986 г. – Л. 1–2.

2. О дальнейшем развитии Минского суворовского военного училища: Указ Президента Респ. Беларусь от 12 июля 1995 г., № 262. // Собр. Указов Президента и постановлений кабинета министров Респ. Беларусь. – 1995. – № 20. – Ст. 460.

3. О кадетских училищах: Указ Президента. Респ. Беларусь от 28 янв. 2010 г., № 54 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2010. – № 28. – 1/11356.